

14 MAYIS SEÇİMLERİNE DOĞRU CUMHUR İTTİFAKI

HAMİT EMRAH BERİŞ

14 MAYIS SEÇİMLERİNE DOĞRU CUMHUR İTTİFAKI

HAMİT EMRAH BERİŞ

Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden 1998'de mezun olmuştur. Aynı üniversitede siyaset bilimi alanında yüksek lisansını bitirdikten sonra doktorasını ise Ankara Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Araştırma görevlisi olarak mesleğe başladığı Gazi Üniversitesi'nde 2010'da doçent, 2016'da profesör unvanlarını almıştır. Halihazırda Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde çalışmaktadır. 2014-2018 arasında Kamu Düzeni ve Güvenliği müsteşar yardımcısı, 2018-2023 arasında Polis Akademisi başkan yardımcısı olarak görev yapmıştır. Halen Polis Akademisi İç Güvenlik Fakültesi dekanlığı görevini yürütmektedir. Yayımlanmış on iki kitabı, çok sayıda makalesi ve kitap bölümü vardır.

COPYRIGHT © 2023

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları 229
I. Baskı: Mayıs 2023
ISBN: 978-625-8322-71-2

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 9885 | Faks: 202 223 6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

14 MAYIS SEÇİMLERİNE DOĞRU CUMHUR İTTİFAKI

Hamit Emrah Beriş

SETA

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 9

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ VE CUMHUR İTTİFAKI | 13

2018 SEÇİMLERİ ÖNCESİNDE CUMHUR İTTİFAKI | 17

2019 YEREL SEÇİMLERİ | 23

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE CUMHUR İTTİFAKI | 25

SEÇİM İTTİFAKLARININ SİYASİ SONUÇLARI | 29

CUMHUR İTTİFAKI'NIN ÖZELLİKLERİ | 31

2023 SEÇİMLERİNE GİDERKEN CUMHUR İTTİFAKI | 35

SONUÇ YERİNE: CUMHUR İTTİFAKI'NIN GELECEĞİ | 41

ÖZET

- Seçim ittifakları, nispi temsil sisteminin ve ülke barajının uygulandığı ülkelerde siyasi partilerin parlamentodaki temsilci sayılarını artırmak için izledikleri yöntemlerden biridir. Türkiye’de geçmişte de seçim ittifakları yapılmasına rağmen bu durum Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin ardından yasal bir zemine oturdu.
- 15 Temmuz 2016’da FETÖ unsurları aracılığıyla gerçekleştirilen darbe girişimi, Türkiye’de sistemin restorasyonu açısından milat oldu. 2017’de Cumhurbaşkanlığı sistemine geçiş konusunda Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkanı Devlet Bahçeli’den gelen öneri üzerine Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) ile MHP anayasa değişikliği konusunda mutabakata vararak ortak bir taslak üzerinde uzlaştılar.
- Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişle birlikte partilerin özellikle seçim dönemlerinde iş birliği yapmalarını sağlayacak düzenlemeler yapıldı ve çeşitli siyasi ittifaklar kuruldu. AK Parti ile MHP özellikle 15 Temmuz darbe girişiminin sonrasında başlayan yakın ilişkilerini Cumhurbaşkanlığı çatısı altında sürdürme kararı aldılar.
- 2018’de özellikle cumhurbaşkanı seçiminde Recep Tayyip Erdoğan isminde uzlaşılmasına rağmen AK Parti ile MHP kendi aday listelerini çıkarmayı tercih ettiler. 2019’daki yerel yönetim seçimlerinde ise partilerin aralarında

bir paylaşım yaparak belirli yerlerde karşılıklı diğer partinin lehine aday çıkarmadığı görüldü.

- Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle başlayan yeni dönemde AK Parti ve MHP uyumlu bir birliktelik sergiledi. 2018'den itibaren terörle mücadele başta olmak üzere pek çok konuda Cumhur İttifakı ortakları arasında tam bir uyum sağlandı. MHP, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın farklı konularda izlediği politikalara tam bir destek verdi. Buna karşılık iktidar cenahının da her aşamada MHP'nin onayını almaya dikkat ettiği gözlemlendi. Kanun tasarıları Meclis gündemine getirilmeden önce ittifakın diğer ortaklarıyla paylaşıldı veya mevzu onlarla müzakere edildi.
- Cumhur İttifakı'nın genel yaklaşımını "yerli ve milli" kavram çiftinin özetlediği söylenebilir. Söz konusu kavramlar sanayi sektöründeki üretimin millileştirilmesinin yanı sıra dış politikada bağımsız politikalar izlenmesine de dayanır.
- Cumhur İttifakı'nın oy potansiyeli desteklediği cumhurbaşkanı adayının ilk turda seçilmesini yetecek düzeydedir. Bu bakımdan ittifakın aday Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ilk turda seçilecek çoğunluğa ulaşması mümkündür. Ancak aynı durumun Millet İttifakı aday Kemal Kılıçdaroğlu için geçerli olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bakımdan Kılıçdaroğlu'nun izlediği stratejinin seçimlerin ikinci tura kalması ve bu süreçte ilk turda Muharrem İnce ve Sinan Oğan'a giden oyların kendisine yönelmesi şeklinde olduğu söylenebilir. Buna karşılık ikinci tura kalacak bir seçimlerde Erdoğan'ın Kılıçdaroğlu'na kıyasla daha avantajlı olduğu açıktır.
- Seçimlerden sonra da Cumhur İttifakı'nın iş birliğinin süreceği öngörülebilir. Türkiye'deki mevcut siyasi kırılmalar, çok sayıda politika başlığında sağlanan uyum ve ortak gelecek perspektifi ittifakın 2023 sonrasında varlığını sürdüreceğine işaret etmektedir.

GİRİŞ

Seçim ittifakları öteden beri siyasi hayatın gerçeklerinden biridir. Geçmişten itibaren farklı dönemlerde ve değişik ülkelerde partiler ittifak yaparak seçimlere birlikte girme yönünde bir eğilime sahip olabilmıştır.¹ İttifaklar, seçimlerde uygulanan barajları aşmak ve seçmen zeminini genişletmek şeklinde ortaya çıkabilir. Özellikle nispi temsil sisteminin uygulandığı ülkelerde parlamentoda koltuk dağılımı belirli aritmetik hesaplar doğrultusunda yapıldığı için siyasi partiler milletvekili sayılarını artırmak amacıyla iş birliği içine girmektedir. Türkiye’de geçmişten itibaren özellikle seçimlere hazırlık amaçlı birtakım ittifaklar kurulmuştur. Ancak ittifakların yasal bir çerçevesi olmadığından seçim sürecinde yapılacak iş birlikleri hukuki boşluklardan yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. 2017’de Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin ardından ittifaklar da yasal çerçeveye oturmuştur. Bu bakımdan iktidar kanadı Cumhuriyet İttifakı, muhalefet ise Millet İttifakı çatısı altında bir araya gelmiştir.

Cumhuriyet İttifakı’nın temelleri aslında büyük ölçüde 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin sonrasında atıldı. Darbe girişiminden sonra ortaya çıkan “Yenikapı ruhu”, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) açısından kalıcı bir etki meydana getirmedi. Daha açık bir ifadeyle CHP, Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ile yapılacak mücadele konusunda net bir tavır almaktan kaçındı. Buna karşılık AK Parti ve MHP ise FETÖ ile mücadeleden başlamak üzere pek çok konuda mutabakata

¹ Nebi Miş ve Hazal Duran, “Seçim İttifakları”, *SETA Analiz*, Sayı: 232, (2018).

vardılar. Bu mutabakatın oluşmasında Haziran 2015'teki seçimlerin sonrasında Çözüm Süreci'nin rafa kaldırılarak terör operasyonlarına ağırlık verilmesinin de büyük etkisi vardır. İttifak sürecini kolaylaştıran bir diğer etmen ise Devlet Bahçeli ile liderlik mücadelesine giren Meral Akşener ve arkadaşlarının MHP'den ayrılmasıdır. Nitekim Akşener'in kurduğu İYİ Parti, CHP'yle iş birliği yapmayı tercih ederek Millet İttifakı adını alan yapının parçası oldu.

AK Parti ile MHP'nin benzer toplumsal tabanlara sahip oldukları öteden beri dile getirilen bir durumdur. Her iki parti de geleneksel olarak çevreyi merkeze taşımanın aracı durumundadır. AK Parti çok uzun süre sistem içinde kalarak sisteme eleştiri getirmekten kaçınmadı. Bu bağlamda Erdoğan siyasetinin en belirleyici unsurlarından biri vesayetle mücadele oldu. Başka bir ifadeyle devlet karşıya alınmadan, sistem içine yerleşen ve milli iradenin tecellisini engelleyen güç odakları asıl hedef olarak belirlendi. Buna karşılık 2015'te başlayan ve 15 Temmuz darbe girişiminden sonra başlayan güvenlik operasyonlarıyla “devletin bekası” söylemi gittikçe ön plana çıkmaya başladı. AK Parti ile MHP'nin yollarının kesişmesinin de bu dönemde olduğu dikkat çeker. FETÖ konusunda en net tavrı bu iki partinin göstermesi aralarındaki iş birliğini güçlendiren bir yön taşır. Bunun yanında terörle mücadele konusunda hükümetin attığı adımlar MHP'den büyük oranda destek bulmuştur.

AK Parti ve MHP'yi birleştiren en önemli kavram çiftlerinden birinin “yerlilik ve millilik” olduğu görülür. 1 Kasım 2015 seçimlerinden önce Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın “1 Kasım'da 550 tane yerli, milli, bedeni ve kalbiyle bu ülke için çalışacak milletvekili göndermenizi istiyorum”² sözleriyle ortaya çıkan kavramlar zaman içinde giderek daha fazla kullanıldı. Söz konusu kavramlar, politikaların doğrudan Türkiye'nin ve milletin çıkarlarına hizmet etmesine gönderme yaptı. 15 Temmuz darbe girişimine dünyadan yetersiz tepki gelmesi, Türkiye'de diğer ülkelere yönelik tepkileri artırdı. Aynı durum Türkiye'nin terörle mücadelesinin desteklenmediği yönündeki algı için de geçerlidir. Bu şekilde 15 Temmuz darbe girişiminin sonrasında Batılı ülkelerin 2013'te yaşanan Gezi Parkı isyanları ve 17-25 Aralık süreçlerinden itibaren AK Parti hükümeti aleyhindeki tutumlarına yönelik tepkiler iyice belirginleşti. Aynı süreçte Avrupa Birliği ile ilişkilerin gerilmesi ve üyelik sürecinin açıkça çıkmaza girmesi bu tavrı kolaylaştıran bir etki meydana getirdi. Bu dönemde Türk dünyasıyla ilişkiler ise oldukça geliştirildi. 2021'de geçmişten itibaren fa-

² Bu kavramlar Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 20 Eylül 2015'te İstanbul mitingindeki konuşmasında dile getirilmiştir. Bkz. Gökhan Karakaş ve Mert İnan, “Meclis'e 550 Yerli ve Milli Vekil Gönderin”, *Milliyet*, 21 Eylül 2015.

aliyet gösteren Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi, Türk Devletleri Teşkilatı'na dönüştürüldü.³

Söz konusu yaklaşımın güçlenmesi son yirmi yılda Batı ülkelerinde İslamofobinin ve yabancı karşıtlığının yükselmesiyle de yakından ilişkilidir. Batı dünyasında Müslümanlar başta olmak üzere yabancılara ve mültecilere yönelik yükselen olumsuz tavır kutuplaştırıcı bir siyasal iklimi güçlendirdi.⁴ Üstelik söz konusu yaklaşım –geçmişte olduğunun aksine– yalnızca marjinal bazı gruplarla sınırlı kalmadı, gide-rek daha fazla merkezdeki siyasetçiler tarafından da dile getirildi. Bu şekilde yabancı karşıtlığının toplumsal karşılığı da arttı. Dünyanın farklı yerlerinde artan popülist siyasal yaklaşımlar, ülke içinde dinsel ya da etnik açıdan azınlıkta kalan grupların hak ve özgürlüklerinin ciddi anlamda daraltılmasını hedefleyen bir söylem kullanmaktadır. Bu durumdan en olumsuz etkilenenlerin ise Müslümanlar olduğu açıktır. Farklı ülkelerde gerçekleşen terör eylemlerinin İslam'a atfedilmesi toplumlarda Müslümanlara yönelik ön yargıları güçlendirirken dışlanmalarını da beraberinde getirdi. Müslümanların Batılı siyasetçiler tarafından adeta kriminalize edilmesi veya ülke içinde yükselen ekonomik sorunların ve işsizliğin doğrudan yabancılarla ilişkilendirilmesi doğal olarak İslam ülkelerinde de bir tepkiye neden oldu. Bunun sonucu ise Batı karşıtlığının yükselmesidir. Dolayısıyla Erdoğan'ın Batı'ya yönelik söyleminin sertleşmesinde doğrudan bu ülkelerde yaşanan gelişmelerin ve ana akım partilerin siyaset yapma tarzlarının değişmesinin de büyük etkisi vardır.

Diğer taraftan Cumhuriyet'in iki ana ortağı AK Parti ve MHP'nin Türkiye'nin milli ve dini kimliklerini sentezleyen ve bunu ülkenin stratejik, tarihi, ekonomik ve kültürel koordinatlarının bir uzantısı olarak gören bir milliyetçilik anlayışında uzlaştıkları görülmüştür.⁵ Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın sıkça kullandığı yerli ve milli kavramı aslında bu tür bir milliyetçilik anlayışının da özeti durumundadır. Bu kavramlarla açık şekilde toplumun kültürel kodlarına gönderme yapılmaktadır. Cumhuriyet'in milliyetçilik anlayışının, Türk dünyası dahil olmak üzere Müslüman devletleri ve toplumları kapsayıcı bir genişlikte olduğu dikkat çekmektedir. Böylece ittifakın ortakları arasındaki uzlaşma alanları giderek artmıştır. Son dönemde “kızılçılma” başta olmak üzere belirli temaların artması da bu durumun örneklerinden biri şeklinde görülebilir.

3 “Türk Devletleri Teşkilatı”, Türk Devletleri Teşkilatı, <https://www.turkicstates.org/tr/turk-konseyi-hakkinda>, (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2023).

4 Hamit Emrah Beriş, “Demokrasiye Neler Oluyor? Popülizm ve Otoriterleşme Tartışmalarına Bir Bakış”, *Liberal Düşünce*, Cilt: 24, Sayı: 96, (2019).

5 Burhanettin Duran, “Understanding the AK Party's Identity Politics: A Civilizational Discourse and its Limitations”, *Insight Turkey*, Cilt: 15, Sayı: 1, (2013), s. 94.

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ VE CUMHUR İTTİFAKI

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli 11 Ekim 2016’da partisinin Meclis grubundaki konuşmasında “Türkiye’nin yeni bir toplum sözleşmesine ihtiyacı” olduğunu savunarak başkanlık sistemine geçilmesini önerdi.⁶ Bahçeli konuşmasında cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmeye başlanmasından sonra yürütme gücünün kullanılması açısından çelişkili bir durum yaşandığını dile getirdi. Bu sorunun çözülmesi için AK Parti’nin başkanlık sisteminin hukuki altyapısını oluşturan bir anayasa değişikliği önerisinin derhal Meclise getirmesini istedi. Bahçeli konuşmasında ayrıca Alparslan Türkeş’in *Dokuz Işık*⁷ isimli eserinde bu yönde bir önerinin zaten bulunduğunu dolayısıyla başkanlık sistemini MHP’nin öteden beri savunduğunu söyledi. Aslında bu öneri AK Parti de dahil olmak üzere tüm siyasi aktörler için bir sürpriz oldu. Zira Cumhurbaşkanı Erdoğan farklı dönemlerde bu konudaki taleplerini dile getirse de Mecliste Anayasa’yı değiştirecek çoğunluğun bulunmaması bu tartışmaların gündemden çıkmasına neden olmuştu.

Devlet Bahçeli’nin başkanlık sistemine geçişi öneren sözleri AK Parti cenahında hemen yankı buldu. 12 Ekim’de partisinin genişletilmiş il başkanları toplantısında konuşan Başbakan Binali Yıldırım, Bahçeli’nin önerisini kabul ettiklerini ama Mecliste ne kadar çoğunlukla kabul edilirse edilsin bu konuyu referandu-

6 “Bahçeli’den Başkanlık Sistemi Çıkışı”, NTV, 11 Ekim 2016.

7 Alparslan Türkeş, *Milli Doktrin Dokuz Işık*, (Kutluğ Yayınları, İstanbul: 1976).

ma götüreceklərini açıkladı.⁸ Bunun üzerine başkanlık sistemine geçişı sağlayacak Anayasa değişikliği konusunda teknik çalışmalar başladı. 16 Mart 2017’de 21 maddeden oluşan değişiklik teklifi her iki partiden toplam 316 milletvekilinin imzasıyla Meclis Başkanlığına sunuldu.⁹ Anayasa Komisyonundaki müzakereler sonucu teklifteki üç madde çıkarılarak değiştirilecek madde sayısı 18’e indirildi. Anayasa değişikliği teklifinin en önemli yönü Başbakanlık kurumunun kaldırılarak yürütmenin hem hukuki hem de fiili başının halk tarafından doğrudan seçilecek cumhurbaşkanı olması esasının benimsenmesiydi. Kısacası “Türk tipi” ifadesiyle nitelenen başkanlık sistemine geçişin hukuki altyapısı hazırlanıyordu. Anayasa değişikliği teklifi, cumhurbaşkanının aday gösterilmesinden seçim usulüne, görev ve yetkilerinden yargılanmasına kadar pek çok ayrıntıyı da düzenliyordu. Bunun yanında başkanlık sisteminin doğasına uygun şekilde yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkilerin çerçevesi yeniden çizildi. Bu kapsamda yasamanın güvensizlik oyuyla yürütmeyi denetleyebilmesi engellendi.¹⁰

Meclisteki görüşmelerin ardından 20 Ocak 2017’de Genel Kurulda 339 milletvekilinin oyuyla Anayasa değişikliği kabul edildi. Ancak nitelikli çoğunluk sağlanamadığı için değişikliklerin referanduma sunulması zorunluluğu ortaya çıktı. 16 Nisan 2017’deki halkoylamasında yüzde 51,41’lik oy oranıyla Anayasa değişikliği kabul edildi.¹¹ Böylece Türkiye, parlamenter sistem yerine Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçti. Yeni sistemle yürütmedeki çift başlılık ortadan kalkarken tüm yetkiler cumhurbaşkanının elinde toplandı. Bakanların doğrudan cumhurbaşkanı tarafından atanmaları ve görevden alınmaları, sorumluluklarının da cumhurbaşkanına olması esası benimsendi. Yeni sisteme geçişin de ilk seçimlerin ardından gerçekteşmesi kararlaştırıldı. Normal şartlarda bu takvim Kasım 2019’a tekabül ediyordu.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin belki de en başta öngörülemeyen sonuçlarından biri siyasi partiler arasında ittifakların kurulması oldu. Sistemin doğası gereği cumhurbaşkanı seçilebilmek için yüzde 50’lik barajı geçme zorunluluğu partilerin iş birliği yapma arayışlarını beraberinde getirdi. Daha önce de belirtildiği gibi AK Parti ve MHP arasındaki iş birliği 15 Temmuz darbe girişiminden sonra yoğunlaşmasına rağmen ittifakın resmi bir çerçeve kazanması 20 Şubat

8 Nur Banu Aras, “Başkanlık Teklifini Meclise Getireceğiz”, *Yeni şafak*, 13 Ekim 2016.

9 “Referandum ile Değişecek Anayasa Maddeleri”, NTV, 16 Mart 2017.

10 Bu süreçte yapılan düzenlemeler için bkz. Nebi Miş ve Burhanettin Duran (ed.), *Türkiye’de Siyasal Sistemin Dönüşümü ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi*, (SETA Yayınları, İstanbul: 2017).

11 “16 Nisan 2017 Anayasa Değişikliği Halkoylaması”, YSK, <https://www.ysk.gov.tr/tr/16-nisan-2017-anayasa-degisikligi-halkoylamasi/5002>, (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2023).

2018’de gerçekleşti. AK Parti ve MHP, Bahçeli’nin önerisiyle belirlenen Cumhur İttifakı ismiyle birlikte hareket edeceklerini açıkladılar. Daha sonra Büyük Birlik Partisi (BBP) de bu ittifakın parçası oldu. Böylece Cumhur İttifakı’nı destekleyen parti sayısı üçe yükseldi. 4 Mayıs 2018’de AK Parti ve MHP genel başkanlarının imzasıyla Cumhur İttifakı Protokolü Yüksek Seçim Kuruluna (YSK) teslim edildi ve 20 Şubat’ta fiilen kurulan ittifak bu tarih itibarıyla resmîyet kazandı.¹²

İttifakın çatısının oluştuğu dönemde MHP Genel Başkanı Bahçeli 17 Nisan 2018’de gerçekleşen grup toplantısında erken seçime gidilmesi çağrısı yaptı. Bahçeli, Türkiye’nin sistem tartışmalarıyla boğulmak istendiğini, bu bakımdan seçimlerin normal tarihi olan 3 Kasım 2019’a kadar istikrar ve dengenin sağlanmasının oldukça zor olduğunu kaydetti. Bahçeli erken seçim çağrısında bulunurken şu ifadeleri kullandı:

Bu işi daha fazla uzatmaya gerek yoktur. Kaosa oynayanların oyunlarını bozmak şarttır. Seçim var mı yok mu, erken mi olacak, zamanında mı yapılacak anlaşmazlık ve çekişmelerine son verilmesinin vakti gelmiştir. Siyasi muhataplarımıza ve aziz milletimize samimi ve tartışılmasını ümit ettiğimiz teklifimiz şudur: 26 Ağustos 2018 Pazar günü, yani Malazgirt Zaferi’yle Büyük Taarruzun yıldönümlerinde, Türk milleti yeni bir zafer ruhuyla sandığa gidip hem cumhurbaşkanı, hem de milletvekili genel seçiminde Türk ve Türkiye düşmanlarına hak ettikleri dersi vermesi en makul, en mantıklı, en akılcı, en demokratik yoldur.¹³

18 Nisan’da Erdoğan ve Bahçeli arasında bir görüşme gerçekleşti ve seçimlerin MHP’nin ilk önerisine göre daha da öne çekilerek 24 Haziran 2018’de yapılmasının kararlaştırıldığı açıklandı.

Öte yandan 5 Mayıs 2018’de CHP, İYİ Parti, Saadet Partisi (SP) ve Demokrat Parti (DP) seçimlere dönük olarak Millet İttifakı adı altında iş birliği yapacaklarını kamuoyuna açıkladılar. Ancak ittifak üyeleri arasında 2018 seçimlerinde ciddi bir iş birliği gerçekleşmedi. Mesela CHP, İYİ Parti ve SP cumhurbaşkanı seçiminde ayrı adaylar gösterdiler. Buna karşılık milletvekili seçiminde ise ittifakın bazı avantajlarından yararlandı. SP ve DP, CHP listelerine az sayıda da olsa bazı isimler vererek kendi adaylarının milletvekili seçilmesini sağladılar. Seçim sisteminde yapılan değişikliklerle ittifaktaki partilerin artık oylarının toplanması CHP ve İYİ Parti’nin daha önce milletvekili çıkaramadıkları bazı illerde sandalye

12 Ali Aslan, “31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde Cumhur İttifakı’nın Siyasal İletişim Stratejisi”, *SETA Analiz*, Sayı: 274, (2019), s. 12.

13 “Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli’nin TBMM Grup Toplantısında Yapmış Oldukları Konuşma Metni. 17 Nisan 2018”, MHP, https://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/4405/mhp/Milliyetci_Hareket_Partisi_Genel_Baskani_Sayin_Devlet_BAHCELI_nin_TBMM_Grup_Toplantisinda_yapmis_oluklari_konusma_metni_17.html, (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2023).

kazanmasını sağladı. CHP daha önce milletvekili çıkaramadığı Adıyaman, Elazığ, Karaman, Kırıkkale, Kırşehir, Kastamonu, Kütahya, Nevşehir, Şanlıurfa ve Yozgat gibi illerde İYİ Parti'den gelen artık oylar aracılığıyla birer, Konya'da ise birden fazla milletvekili çıkardı.

Millet İttifakı'nın asıl başarısı ise 2019 yerel seçimlerinde yaşandı. İttifak çok sayıda şehirde ortak aday çıkararak daha önce elinde olmayan İstanbul, Ankara, Mersin, Adana ve Antalya gibi büyükşehirlerde belediye başkanlıklarını kazandı. Bu illerin hepsinde seçilen belediye başkanı CHP'li olsa da İYİ Parti de bir şekilde özellikle kendisine ayrılan belediye meclis üyesi kontenjanı aracılığıyla yönetim süreçlerine katıldı. Aynı şekilde İYİ Parti'nin belirlediği isimlere belediyenin bürokratik kademelerinde veya şirketlerinde çeşitli görevler verildi.

Daha önce yaşanan iki seçim tecrübesi Millet İttifakı'nı 2023 cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde de birlikte hareket etmeye yöneltti. Ayrıca AK Parti'den ayrılan Ali Babacan'ın DEVA Partisi ve Ahmet Davutoğlu'nun Gelecek Partisi de bu sürecin bir parçası oldu. Genişleyen Millet İttifakı'nın ortakları, aralarındaki iş birliği çerçevesini tartışmak ve seçimlerdeki ortak cumhurbaşkanı adayını belirlemek için düzenli aralıklarla toplantılar yaptılar. Sonuçta ittifakın ortak adayı olarak Kemal Kılıçdaroğlu belirlendi. Bunun karşılığında küçük partiler CHP listelerine milletvekili seçilmelerini sağlamak üzere belirli sayıda isim verdiler. Dört partinin toplamda yirmi civarında ismi seçilebilecek yerlerden aday listelerine yerleştirdiği görüldü. Ayrıca İYİ Parti de kendisinin seçimlere girdiği bazı yerlerde CHP'ye aday vermeyi başardı.

2018 SEÇİMLERİ ÖNCESİNDE CUMHUR İTTİFAKI

2017'deki sistem değişikliğinin ardından AK Parti ile MHP arasındaki temaslar arttı. Kuşkusuz bu yakınlaşmada 15 Temmuz darbe girişiminden sonra terörle mücadeleyi eksen alan güvenlikçi bir yaklaşımın hakim olmasının etkisi büyüktür. 2018 seçimleri öncesinde her iki parti, milletvekili adaylığı sürecinde kendi listeleriyle yarışma kararı aldılar. Bir diğer ittifak ortağı BBP'nin genel başkanı olan Mustafa Destici ise AK Parti listesinden Ankara milletvekili adayı oldu. Seçim sürecinde AK Parti ve MHP ayrı ayrı yarışmalarına rağmen aralarında siyaseten oldukça nezaketli bir ilişki ortaya çıkması dikkat çekti. Her iki partinin yalnızca genel merkez yöneticileri değil adayları da yerel düzeydeki rekabette birbirlerini incitici bir tavır sergilemekten kaçındılar.

Seçimlerden önce MHP tarafından yayımlanan “Cumhur İttifakı Millet Aklı” isimli kitapçıkta ittifakın amacı ve kapsamı detaylı olarak açıklandı.¹⁴ Söz konusu kitapçık öncelikle 1982 Anayasası'nın demokratik sistem üzerinde kriz üreten ve “darbe ruhu” içeren yapısını eleştirerek başlıyordu. MHP'nin hazırladığı kitapçıkta Cumhur İttifakı'nın hedefleri 27 madde halinde sıralandı. Bu hedeflerin çok geniş bir yelpazeye yayıldığı dikkat çekti. Güvenlikten ekonomiye, dış politikadan milli ve manevi değerlerin korunmasına kadar uzanan pek çok konu MHP'nin Cumhur İttifakı içinde bulunmasının nedenleri arasında yer

14 “Cumhur İttifakı Millet Aklı: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Cumhur İttifakı”, MHP, https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/cumhur_ittifaki_blumu_web.pdf, (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2023).

aldı. MHP kendi seçim beyannamesinde de Cumhur İttifakı'na özel bir gönderme yaptı.¹⁵

Cumhur İttifakı, cumhurbaşkanı seçiminde ise mevcut cumhurbaşkanı ve AK Parti genel başkanı olan Recep Tayyip Erdoğan için oy istedi. 2018 seçim sonuçlarına bakıldığında Cumhur İttifakı partilerinin toplam oy oranlarının yüzde 53,7 olarak gerçekleştiği görüldü. Oyların yüzde 42,6'sı AK Parti'den, yüzde 11,1'i de MHP'den geldi. İttifak partileri toplamda 344 (AK Parti 295, MHP 49) milletvekili kazandı. Bu seçimde Cumhurbaşkanı Erdoğan yüzde 52,6 oy oranıyla yeniden seçildi. Oransal olarak bakıldığında Erdoğan'ın ittifakın oylarını büyük ölçüde aldığı söylenebilir. Cumhurbaşkanı seçiminde Erdoğan'ın aldığı oy oranı Cumhur İttifakı'nın toplam oranına göre bir puan daha azdır. Her iki seçime katılım oranıysa neredeyse aynı düzeyde gerçekleşti. Bu durum ittifakın seçmenlerinin çok az bir kısmının Erdoğan'a oy vermedikleri ancak başka bir adaya da yönelmedikleri şeklinde yorumlanabilir. O dönemde MHP seçmeninin Erdoğan'a tereddütlü yaklaşacağı ve dolayısıyla ittifakın oy oranının cumhurbaşkanına verilen oyları aşacağı iddia ediliyordu. Ancak bunun gerçekleşmediği ve makasın oldukça dar kaldığı görüldü.

Cumhurbaşkanı seçiminde Erdoğan'a en fazla yaklaşan aday olan Muharrem İnce yüzde 30,6 oy alabildi. Diğer adaylar Selahattin Demirtaş ve Meral Akşener ise parti oylarının altında kaldılar. Aradaki farkın kendisini aday gösteren partisi CHP'den sekiz puan fazla oy alan Muharrem İnce'ye kanalize olduğu tahmin edilebilir. Bu bağlamda İnce, Millet İttifakı'nın resmi aday olarak açıklanmasa da fiilen böyle bir durum oluştu. Ancak Kılıçdaroğlu'nun İnce'nin adaylığı konusunda ittifak ortaklarını ikna etmek için fazlaca bir çaba harcamadığı da dikkat çekti. Hatta İnce, partisinin seçim sürecinde arkasında durmadığını da dile getirdi.¹⁶ Zaten bu süreçte ortaya çıkan kırılganlıklar ve görüş ayrılıkları sonucunda İnce, CHP'den ayrılarak Memleket Partisi'ni kurdu.¹⁷

TABLO 1. 2018 CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ SONUÇLARI*

Kayıtlı Seçmen Sayısı	59.367.469
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	51.197.959
Geçerli Oy Sayısı	50.068.627
Geçersiz Oy Sayısı	1.129.332
Katılma Oranı (Yüzde)	86,24

¹⁵ "Milli Diriliş Kutlu Yükseliş: 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Seçim Beyannamesi", MHP, (2018), https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/24haziran2018_secim_beyannamesi_tam_web.pdf, (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2023).

¹⁶ "Muharrem İnce'den CHP'ye Sert Sözler: Sırtımdan Hançerlediler", *Hürriyet*, 11 Aralık 2021.

¹⁷ Metin Özkan, "Muhalefete Muhalefet: Memleket Partisi", *Kriter*, Cilt: 7, Sayı: 72, (Ekim 2022).

Aday	Yurt İçi Oylar	Yurt Dışı Oylar	Gümrük Kapıları	Toplam	Oran (Yüzde)
Recep Tayyip Erdoğan	25.436.238	807.974	86.611	26.330.823	52,59
Muharrem İnce	14.951.788	328.934	59.599	15.340.321	30,64
Selahattin Demirtaş	4.039.390	157.111	9.293	4.205.794	8,40
Meral Akşener	3.603.858	36.896	8.276	3.649.030	7,29
Temel Karamollaoğlu	434.882	7.730	1.092	443.704	0,89
Doğu Perinçek	95.928	2.573	454	98.955	0,20
Genel Toplam	48.562.084	1.341.218	165.325	50.068.627	100,0

Kaynak: “Cumhurbaşkanı Seçimi ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi”, YSK, <https://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536>, (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2023).

* Yurt dışı ve gümrük kapıları oyları dahildir.

TABLO 2. 2018 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMİ SONUÇLARI*

Kayıtlı Seçmen Sayısı	59.367.469
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	51.189.444
Geçerli Oy Sayısı	50.137.175
Geçersiz Oy Sayısı	1.052.269
Katılma Oranı (Yüzde)	86,22

Parti	Yurt İçi Oylar	Yurt Dışı Oylar	Toplam	Oran (Yüzde)	Milletvekili Sayısı
AK Parti	20.559.732	778.961	21.338.693	42,56	295
MHP	5.444.728	120.603	5.565.331	11,10	49
Cumhur İttifakı	26.004.460	899.564	26.904.024	53,66	344
CHP	11.086.897	267.293	11.354.190	22,65	146
SP	660.749	11.390	672.139	1,34	0
İYİ Parti	4.932.510	60.969	4.993.479	9,96	43
Millet İttifakı	16.140.156	339.652	16.479.808	33,95	189
Halkların Demokratik Partisi (HDP)	5.606.622	260.680	5.867.302	11,70	67
Hür Dava Partisi (HÜDA PAR)	153.649	1.890	155.539	0,31	0
Vatan Partisi	110.849	4.023	114.872	0,23	0
Bağımsızlar	75.630	75.630		0,15	0
Genel Toplam	48.631.366	1.505.809	50.137.175	100,0	600

Kaynak: “Cumhurbaşkanı Seçimi ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi”, YSK, <https://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536>, (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2023).

* Yurt dışı ve gümrük kapıları oyları dahildir.

CUMHUR İTTİFAKI 2018 GENEL SEÇİM PROTOKOLÜ¹⁸

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ) ile Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilecek olan 27'nci Dönem Milletvekili Genel Seçimlerine, 2839 sayılı Kanunun 12/A maddesi ve iş bu protokol uyarınca "Cumhur İttifakı" unvanıyla seçim ittifakı yaparak katılmaya karar vermişlerdir.

Cumhur İttifakı, Türkiye'nin istiklalini ve istikbalini her şeyin üstünde tutan bir anlayışla, güçlü ve istikrarlı bir parlamento yapısının oluşturulması ve gelecek beş yıl içinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin bütün kurum ve kurallarıyla yerleşmesini temin etmeyi hedeflemektedir. Aynı anlayışla Cumhuriyet İttifakı'na destek veren Büyük Birlik Partisi de bu ittifakın bir parçası konumundadır.

Milletin sesine kulak vererek uzlaşan ve bu uzlaşısını Cumhuriyet İttifakı ile taçlandıran AK PARTİ ile MHP, Cumhuriyet İttifakı unvanı ile farklı siyasi partiler olarak hükmi şahsiyetlerini muhafaza ederek seçimlere girecekler ve Milletvekili Seçim Kanunu ile diğer mevzuatta yer alan esaslara göre, ayrı ayrı milletvekili aday listeleri vereceklerdir.

II

Cumhuriyet İttifakı'nın 24 Haziran yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki ortak adayı, Sayın Recep Tayyip Erdoğan'dır. Cumhuriyet İttifakı, Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın yeni hükümet sistemine göre büyük bir seçmen desteği ile cumhurbaşkanı seçilmesi için birlikte çalışacak, gayret gösterecektir.

III

Cumhuriyet İttifakı esasen, 15 Temmuz 2016'da FETÖ'nün teşebbüs ettiği hain darbe ve işgal hareketi sonrasında, Türkiye'nin maruz kaldığı saldırılara karşı yerli ve milli bir duruşun doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Zira 15 Temmuz 2016, ülkemiz için her bakımdan dönüm noktası ve yeni bir başlangıç olmuştur. 7 Ağustos 2016'da Yenikapı'da ortaya çıkan "milli mutabakat", 16 Nisan 2017 Halkoylamasında milletimizin iradesiyle kabul edilen hükümet değişikliğiyle perçinlenerek "milli şuurla" dönüşmüş, 24 Haziran 2018 seçimleri öncesinde kurulan Cumhuriyet İttifakı'yla da milli bekayı esas alan "ahlaki ve siyasi uzlaşma" ile somutlaşmıştır.

"Cumhuriyet İttifakı" sadece bir seçim ittifakı olmayıp, Türkiye'ye yönelik iç ve dış kaynaklı hasmane girişimler karşısında, milli ve ahlaki bir duruş ve bu çerçevede sürdürülecek tarihi bir birlikteliktir.

¹⁸ Şebnem Hoşgör, "Cumhuriyet İttifakı Protokolü'nün Tam Metni", *Milliyet*, 4 Mayıs 2018.

IV

Cumhur İttifakı, Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkma" hedefini yakalama azmi ile milli ve üniter devlet olan Türkiye Cumhuriyeti devletini ve Türk milletini ilelebet yaşatma iradesidir. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ) ile Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Yenikapı'daki mili diriliş ruhu ile harekete geçmiş, devleti ve millet iradesini tahkim eden bir Anayasa değişikliği neticesinde güçlü bir yönetim sistemi getirmiştir. Böylelikle Türkiye yeni bir siyasi sürece girmiştir ve bundan geriye dönüş olmayacaktır.

Cumhur İttifakı, Türkiye'yi hedef alan saldırılar karşısında parti çıkarları ve günlük siyaset hesapları yapmaksızın ortak bir duruş ortaya koymaya ve Türkiye'yi zayıflatarak uluslararası operasyonlara açık hale getirmeye yönelik her türlü faaliyetin karşısında yer almaya karardır. Bu kararlılık ve iş birliği ile ittifakımız Türkiye'yi bölgesel güç ve lider ülke yapacak 2023 hedeflerini gerçekleştirmenin yanı sıra, İ'la-yı Kelimetullah uğruna asırlarca dünya barışının ve adaletinin teminatı, İslam aleminin ve bütün mazlum milletlerin yegane ümidi olan Türkiye'yi küresel bir güç haline getirecek, 2053 ve 2071 vizyonunun alt yapısını adım adım inşa edecektir.

24 Haziran'da birlikte yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri Türkiye için hayati önemi haizdir. 24 Haziran seçimleri, bir taraftan Türkiye'yi hedef alan sistematik saldırılara karşı güçlü bir cevabın verileceği, diğer taraftan da ülkemizin ayağındaki prangaları söküp atarak, bu saldırıları kalıcı olarak bertaraf edecek ve Türkiye'yi parlak bir istikbale taşıyacak yeni hükümet sisteminin tam olarak yürürlüğe girecek seçimlerdir. İnanıyoruz ki 24 Haziran'da milletimiz tercihini büyük ve güçlü Türkiye'nin inşası için yola çıkmış, şeffaf, bağımsız, kirli hesaplardan uzak, hasbi duygularla kurulmuş, Cumhur İttifakı'ndan yana kullanacaktır.

Cumhur İttifakı'nın yolu açık, Türkiye'nin ufku aydınlıktır.

Gayret bizden, Tefik Allah'tandır.

2019 YEREL SEÇİMLERİ

Cumhur İttifakı içinde belirli dönemlerde küçük çaplı sınamaların yaşandığının altını çizmek gerekir. 2019 yerel seçimlerinden önce ilk sorun MHP'nin ısrarla talep ettiği genel affa AK Parti'nin sıcak bakmamasıyla yaşandı. Koronavirüs (Covid-19) salgını sürecinde çok sayıda tutuklu ve hükümlünün izne gönderilmek zorunda kalmasıyla aslında planlanmayan şekilde bu soruna çözüm bulundu. İkinci sorun ise ilkokullarda “Andımız”ın okunmasına ilişkin idari işlemin Danıştay tarafından iptal edilmesinin ardından çıktı. AK Parti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan, Danıştayın yetkisini aştığını savunurken MHP kanadı ise yüksek mahkemenin doğru karar verdiği iddiasındaydı. Bu süreçte ipler kısmen gerilse de Millet İttifakı'nın seçimlere HDP'nin de desteğini alarak iş birliği içinde gireceğinin görülmesi ilişkileri yeniden yumuşattı.¹⁹ Her iki parti, kendilerinin aday göstermediği yerlerde, yerel düzeyde birbirlerinin adaylarını desteklemek için prensipte anlaştılar.

Cumhur İttifakı'nın 2019 yerel seçimlerindeki iş birliği bazı büyükşehirlerle sınırlı kaldı. MHP, Ankara, İstanbul, İzmir ve Antalya başta olmak üzere bazı büyükşehir belediye başkanlıkları için aday göstermezken AK Parti ise üçü de MHP'nin elinde bulunan Adana, Mersin ve Manisa'da yarışa girmede. Aynı iş birliği büyükşehirlerin ilçelerinde de görüldü. Partiler bazı ilçe belediyelerinde karşılıklı olarak birbirlerini desteklemek için mutabakata vardılar. Buna karşılık büyükşehirlerin dışında kalan illerde ittifak ortağı partiler kendi adaylarını gösterdiler ve birbirleriyle

19 Nebi Miş vd., *2018'de Siyaset*, (SETA Yayınları, İstanbul: 2018), s. 15.

rekabete girdiler. Seçim sonuçlarına göre daha önce AK Parti'nin elinde bulunan Çankırı, Erzincan, Bayburt, Amasya, Kastamonu, Karaman ve Kütahya il belediyeleri MHP'ye geçti.²⁰ MHP'nin belediye başkanlık sayısı 2014 seçimlerine göre önemli ölçüde arttı. Buna karşılık MHP'nin elinde bulunan Adana ve Mersin büyükşehir belediye başkanlıkları CHP tarafından kazanıldı. Bu illerden Adanada MHP, mevcut belediye başkanını aday gösterirken Mersin'de ise adayını değiştirmişti. Ama her iki ilde HDP ve İYİ Parti'nin de aday çıkarmayıp CHP'yi destekleme kararı almaları sonucunda büyükşehir belediye başkanlıkları CHP'ye geçti. MHP zaten daha önce de elinde olan Manisa Büyükşehir Belediyesini yeniden kazandı.

Yerel düzeydeki bu rekabet Cumhuriyet İttifakı partilerinin arasını açmadı. Bu bakımdan birbirlerine karşı kaybedilen ya da diğer partilere geçen belediyeler ittifak açısından gerilim meydana getirmede. Bunun yanında hem seçim sürecinde hem de sonrasında Cumhuriyet İttifakı'nın üyeleri kendi aralarında geçişlere de izin vermediler. Aday ya da belediye başkanı transferi yapılmadı. Bu şekilde birkaç fazla belediye başkanlığı kazanmak pahasına ittifak içinde bir çatlak oluşması engellendi.

TABLO 3. 2019 YEREL SEÇİMLERİ BELEDİYE BAŞKANLIĞI SONUÇLARI				
Kayıtlı Seçmen Sayısı	53.169.212			
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	44.860.777			
Geçerli Oy Sayısı	43.164.371			
Katılma Oranı (Yüzde)	84,37			
Seçimi Yapılan Başkanlık Sayısı	1.355			
Parti	Geçerli Oy		Kazanılan Başkanlık	
	Sayı	Oran (Yüzde)	Sayı	Oran (Yüzde)
AK Parti	18.368.421	42,55	742	54,76
MHP	3.211.038	7,44	233	17,20
BBP	685.793	1,59	10	0,74
CUMHUR İTTİFAKI	22.265.252	51,58	985	72,46
CHP	12.868.053	29,81	240	17,71
İYİ Parti	3.351.438	7,76	24	1,77
SP	1.256.235	2,91	21	1,55
MİLLET İTTİFAKI	17.478.726	39,67	285	21,03
HDP	1.951.185	14,52	57	4,21

Kaynak: "31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimi", YSK, <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-Liste-3.pdf>, (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2023).

* Diğer partiler ve bağımsız adaylar alınmamıştır.

²⁰ Nebi Miş ve Hazal Duran, "İttifaktan Blok Siyasetine 31 Mart Yerel Seçimleri", *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 2, (2019), s. 381.

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE CUMHUR İTTİFAKI

Türkiye 2018'deki cumhurbaşkanı seçimiyle yeni bir döneme girdi. 2017'de gerçekleşen Anayasa değişikliğiyle kabul edilen Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi uygulanmaya başlandı. Bu süreç zaman içinde Cumhur İttifakı partileri arasındaki iş birliğinin ilerlemesini de beraberinde getirdi. Daha açık bir ifadeyle iki partinin siyasetçileri arasında geçmişteki bazı tartışmalı konulardan kaynaklanan gerilim giderek azaldı. İlişkiler ise hem yerel düzeyde hem de ülke genelinde daha da sıkılaştırıldı.

2018'deki yasal düzenlemeyle²¹ partilerin seçim ittifakı yapabilmeleri hukuki bir zemine taşındı. Aynı zamanda bir siyasi partinin kendi adına seçime katılması halinde üyelerinin, başka bir siyasi parti tarafından aday gösterilebilmeleri de hükme bağlandı. Daha önceki dönemlerde Milletvekili Seçim Kanunu, partiler arasında seçim ittifakı kurulmasını yasaklamasına rağmen yasal boşluklardan yararlanılıyordu. 2018'de çıkarılan kanun ittifakların seçimde iş birliği yapabilmesi açısından yasal bir ortam sağladı. Öyle ki kanunla birlikte seçimlere ittifak halinde girmek belirli açılardan avantaj bile sağladı. Mesela seçim çevrelerinde milletvekili sayısı hesaplanırken ittifak ortaklarının oy sayısı birbirlerine eklendi. Bu şekilde ortaya çıkan “artık oy sistemi” özellikle son milletvekillerinin normal şartlarda alması gereken değil ittifakla seçime giren partilere geçmesi sonucunu doğurdu.

21 “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, *Resmî Gazete*, Sayı: 30362, 16 Mart 2018.

2018'den sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın politikalarının temelinde iki aks üzerine oturduğu söylenebilir. Bir taraftan özellikle yeni teknoloji imkanlarından yararlanılarak yerli ve milli üretim artırılmaya çalışıldı. 2002'nin sonunda iktidara gelen AK Parti uzun süreler Türkiye'nin temel altyapı sorunlarını çözmek için hareket etti. Bölünmüş yollarla başlayan altyapı yatırımları yeni otoyollar, hızlı tren ağları ve enerji üretim tesisleri ile sürdü. Yavuz Sultan Selim, Osmangazi, 1915 Çanakkale köprüleri ve İstanbul Havalimanı gibi büyük ölçekli yatırımlar aracılığıyla altyapı sorunları büyük ölçüde çözüldü. Bu dönemde ekonomik büyümenin büyük kamu yatırımları aracılığıyla özellikle de inşaat sektöründen yararlanılarak gerçekleştirildiği görüldü. 2018'den sonra ise insansız hava araçları (İHA'lar), yerli otomobil ve savunma sanayii ürünlerine ağırlık verildi. Ayrıca ülkenin cari açığının en önemli nedeni olan enerji ihracatını azaltmak için kaynaklar bulunması yoluna gidildi. Karadeniz ve Doğu Akdeniz başta olmak üzere çeşitli havzalardan doğal gaz, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nden ise petrol çıkarılması yönündeki çabalar hızlandı. Böylece yatırım ve istihdam alanlarının çeşitlendirilmesi ve ülkenin orta gelir tuzağına düşülmemesine çaba harcandı. Bu süreç yerlilik ve millilik söylemiyle desteklendi. Burada yerli ve milli kavramının hem siyasi hem de ekonomik boyutlarının olduğunu anlamak gerekir. Kavram, ekonomik açıdan özellikle kritik alanlarda yerli üretimin artırılmasına gönderme yaparken siyasi bağlamda ise uluslararası düzlemde bağımsız bir tavır izlenmesini anlatmaktadır.

Öte yandan dünyadaki gelişmelerin de Cumhur İttifakı'nın genel politikalarını dolaylı olarak destekleyici bir yüzünün bulunduğu söylenebilir. Dünyada yükselen terör eylemleri, düzensiz göç ve sınıraşan suçlar gibi sorunlar devletleri geçmişe göre daha güvenlikçi politikalar izlemeye yöneltti. Moskova yönetiminin önce Kırım'ı işgali ve ardından da Rusya-Ukrayna savaşı aracılığıyla sınırlarını genişletmeye çalışması, Birleşmiş Milletler ve NATO başta olmak üzere uluslararası iş birliği mekanizmalarının güvenilirliğinin sorgulanmasına yol açtı. Küresel salgın sürecinde devletler kendi vatandaşlarını korumak için sınırlarını birbirlerine kapatmaktan kaçınmadılar. Özellikle küresel salgının ilk dönemlerinde insani yardımlar da dahil olmak üzere küresel dayanışma süreçleri durma noktasına geldi. Buna binaen Türkiye'de yerlilik ve millilik vurgusunun artmasının dünya genelindeki eğilimlerle uyumlu olduğu dikkat çekmektedir.

2018 seçimlerinden sonra oluşan dengelerde Cumhur İttifakı'nın iş birliği daha da arttı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın seçilmesinden sonra kurduğu kabinede MHP'den hiçbir isim yer almadı. MHP Genel Başkanı Bahçeli, Erdoğan'dan bu yönde hiçbir talepte bulunmadığı gibi kendisine bu minvalde iletilen teklifleri de

reddettiği basında yer aldı. 2023 seçimleri öncesinde Millet İttifakı ortaklarının milletvekilliği pazarlıkları düşünüldüğünde Cumhur İttifakı'nın bu tavrı oldukça anlamlıdır. Bahçeli, bakanlık dahil olmak üzere herhangi bir pazarlık sürecine girmesinin ittifakın kamuoyu nezdindeki güvenilirliğine zarar vereceğini düşünerek bu yönde bir adım atmadı. Bu durumun muhalefetin Cumhur İttifakı konusundaki eleştirilerini de sınırladığı söylenebilir. MHP'nin AK Parti'ye verdiği desteğe karşı somut hiçbir talepte bulunmaması muhalefetin kendisine yönelik eleştirilerini en baştan bertaraf etti. Böylece eleştiriler MHP çizgisine kaydığı iddiasıyla AK Parti'ye yöneltildi.

SEÇİM İTTİFAKLARININ SİYASİ SONUÇLARI

İttifak siyasetinin partiler arası geçişler bakımından seçmene bir avantaj sağladığı anlaşılmaktadır. Buna göre kendi partisinin bazı politikalarından ya da seçim çevresinde gösterdiği adaylardan memnun olmayan seçmenlerin ittifak içindeki diğer bir partiye yönelmesinin nispeten daha kolay olduğu söylenebilir. Böylece partisinin kimliğine ya da ideolojisine çok ayrı düşmeden bir bakıma “cezalandırma” davranışıyla hareket ettiği görülmektedir. Bu durum yerel seçimlerde kendisini daha çok göstermektedir. Yerel seçimlerde seçmenlerin parti tercihlerinden uzaklaşması ve hatta olağan siyasi çizgisine de sadık kalmamasının çok sayıda örneği vardır. İttifaklar bu süreci kolaylaştıran bir etki sağlamaktadır.

İttifakların çoğunlukla düşünüldüğünün aksine kutuplaşma değil uzlaşma yönünde faydalı olabileceğini anlamak gerekir. Seçmenler, ittifaklar aracılığıyla daha geniş bir siyasi tercih yelpazesi bulmaktadır. Bu bakımdan seçeneklerin arttığı, aynı şekilde eş zamanlı olarak yapılan seçimlerde farklı kombinasyonlar geliştirme imkanının genişlediği görülür. Başka bir ifadeyle seçmen herhangi bir konuda partisine tepkili olduğunda aradığı yeni adresi çok fazla uzaklaşmadan, üstelik kendi siyasi çizgisinden de çok ayrılmadan bulabilmektedir. Bu durumun sağladığı faydalardan biri de parlamentodaki temsil oranının artmasıdır. Normal şartlar altında uygulanan baraj nedeniyle parlamentoya girme şansı olmayan küçük partiler ittifaklar aracılığıyla milletvekili çıkarma imkanına kavuşurlar.²²

22 Nebi Miş, “Yeni Siyasal Sistemin İlk Seçimleri ve Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi”, *Muhafazakar Düşünce*, Cilt: 15, Sayı: 4, (2018), s. 330.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yüzde 50 oya ulaşmayı gerektirmesi bir bakıma ittifakları da zorunlu kılmıştır. Bunun aslında demokrasi kültürü açısından olumlu bir durum olduğu söylenebilir. Bu noktada ittifaklarla parlamenter sistemdeki koalisyonların arasında ciddi bir fark bulunduğunu kaydetmek gerekir. Koalisyonlar, hükümet kurmak gibi somut bir soruna çözüm bulmak için oluşturulan formüllerdir. Buna karşılık ittifaklar ise seçimlere hazırlanmak için aynı ilkeler etrafında uzlaşan siyasi partilerin ortak hareket etme arayışıyla ortaya çıkarlar. Cumhur İttifakı açısından durumun tam anlamıyla böyle olduğu söylenebilir. Diğer taraftan çok sayıda birbirine benzemeyen partiyi bir araya getiren Millet İttifakı için bu durumun geçerli olmadığı açıktır. Gerçekten de Millet İttifakı her ne pahasına olursa olsun Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı işbaşından uzaklaştırmayı hedefleyen bir yaklaşım sergilemektedir. Bu durum ittifak ortağı durumunda olan partilerin kendi kurucu ilkelerinden uzaklaşmasını beraberinde getirmektedir.

Dünya genelinde ittifakların seçmenlerin mobilizasyonu ve seçimlere katılımın artması bakımından olumlu bir etki sağladığı görülür. Ancak kişinin kendi partisinin kurduğu ittifaktan duyduğu rahatsızlık nedeniyle sandığa gitmemesi ihtimalinden de söz edilebilir. Türkiye'de seçimlere katılım dünyadaki pek çok örnekle karşılaştırıldığında yüksek düzeyde seyretmektedir. İttifakların ardından da katılım oranı yüzde 85'in üzerinde seyretmeyi sürdürmüştür. 2023 seçimlerinde de katılımın 2018'in gerisine düşmeyeceği ve hatta daha da artacağı tahmin edilebilir.

CUMHUR İTTİFAKI'NIN ÖZELLİKLERİ

Cumhur İttifakı'nın yalnızca seçimlerle sınırlı bir perspektife sahip olmaması en belirgin özelliğidir. Bu bakımdan Millet İttifakı'nın aksine Cumhuriyet İttifakı seçimlerde yapılan iş birliği aracılığıyla belediye başkanlığı veya milletvekilliği sayısını maksimize etmek için çaba harcamamıştır. 2019 seçimlerinde büyükşehirlerdeki kısmi iş birliğinin dışında belediye meclisleri dahil olmak üzere pek çok konuda partiler kendi siyasi kimliklerini koruyarak yarışa girdiler. 2023 seçimlerinde ise ortak milletvekili aday listesi çıkarılmadı. İttifakın seçimlerdeki iş birliği Erdoğan'ın cumhurbaşkanı adaylığını desteklemekle sınırlı oldu. Aynı durum BBP ve Yeniden Refah Partisi (YRP) açısından da yaşandı. İttifaka sonradan katılan Demokratik Sol Parti (DSP) ve HÜDA PAR genel başkanları seçilebilecek yerlerden aday gösterilse de bu durum Cumhuriyet İttifakı'nın genel temayülü bakımından istisnai olarak kaldı. Cumhuriyet İttifakı'nın iki ana partisi AK Parti ve MHP seçimlere kendi kimlikleriyle katılmayı tercih ettiler. Bu durumun her türlü matematik hesabını da aştığı görüldü. Özellikle bazı illerde AK Parti ile MHP'nin ortak liste çıkarmasının daha çok milletvekili elde etmeyeceği hesaplanıyordu. Ancak MHP lideri Bahçeli en baştan itibaren bu tür bir iş birliğini kabul etmediğinin altını çizdi.

Cumhuriyet İttifakı, devletin bekası ve milli birlik anlayışını temel eksen olarak aldı. Bu bakımdan terör örgütleriyle mücadele ve milli güvenlik konuları ittifakın gündeminde sürekli en üst sıralarda yer buldu. Böylece siyasi dilde bir tutarlılık ve birlik sağlanabildi. Türkiye'nin son yıllardaki güvenlik politikalarına terörle

mücadelenin damga vurduğu görüldü. Söz konusu süreç yalnızca ülke içinde sürdürülen operasyonlarla da sınırlı olmadı. PKK'nın Suriye'deki uzantısı PYD ve bu terör örgütünün silahlı uzantısı YPG'nin iç savaş sonunda oluşan otorite boşluğunu kendi lehine özerk bir alan oluşturmak için kullanmaya çalıştığı görüldü. Gerek Irak'ın kuzeyinden gerekse Türkiye'den çok sayıda PKK militanı PYD/YPG'ye destek için Suriye'ye yönlendirildi. Bu nedenle Türkiye'nin ülke güvenliğini sağlamak için Suriye topraklarına yönelik sınır ötesi operasyonlar düzenlemesi zorunlu bir hal aldı. AK Parti ve MHP bu operasyonlar konusunda tam bir ittifak içerisinde hareket ettiler. Buna karşılık Millet İttifakı'ndan ise sınır ötesi hareketlere yönelik tek bir ses çıkmadı.

Cumhur İttifakı'nın tam anlamıyla iş birliği içinde hareket ettiği diğer bir başlık dış politikadır. Söz konusu dış politika anlayışı, stratejik bağlamda atılacak adımlarla Türkiye'nin diğer güç merkezlerine angaje olmadan özgün bir politika geliştirmesi anlayışına dayanmaktadır. Bu politikanın çeşitli bileşenlerinin bulunduğunu söylemek mümkündür. Öncelikle bağımsız bir politika üretebilmek hem bölgesel hem de küresel düzlemde bir aktör olmayı zorunlu kılmaktadır. Türkiye'nin son dönemde Ortadoğu'dan Rusya-Ukrayna savaşına kadar pek çok konuda daha fazla inisiyatif aldığı ve kendisini süregelen iktidar ilişkilerinin etkili bir aktörü durumuna taşıdığı dikkat çekmektedir. Söz konusu diplomatik hamleler ise askeri güçle tahkim etme zorunluluğu arz etmektedir. Daha açık bir ifadeyle yumuşak gücün diplomaside devletlere bir hareket alanı açtığı açıktır. Ancak bunları destekleyecek güç bileşenleri yoksa stratejik adımlarla ilerlemenin orta vadede etkisini yitireceği söylenebilir.

Türkiye'nin askeri anlamda caydırıcılığını sağlayan etmenin yurt dışında gerçekleştirilen operasyonlar kadar savunma sanayiinde katedilen mesafe olduğu da görülür. Gerçekten de Türkiye'nin milli silah üretimiyle başlayan ve oradan askeri nakliye araçlarıyla tanklara uzanan yerli üretimi son dönemde daha yüksek teknoloji gerektiren silah ve teçhizata yönelmiş vaziyettedir. İHA üretiminde Türkiye'nin yerli markası Bayraktar'ın katettiği mesafe, savaş uçağı ve gemilerde milliliğin giderek güçlenmesi diplomatik alandaki iddiaları da tahkim etti. Nitekim Türkiye bu şekilde savunma sektörünün pek çok kolunda dışa bağımlılıktan kurtuldu. Cumhurbaşkanı Erdoğan, savunma üretiminde yerlilik oranının yüzde 80 seviyesine yükseldiğini dile getirdi. Bu durum en çok Azerbaycan başta olmak üzere Türk dünyasıyla ilişkileri olumlu yönde etkiledi. Azerbaycan'ın işgal altındaki Karabağ topraklarını geri almasında Türkiye'nin sağladığı teknolojik imkanlar büyük rol oynadı. Öyle ki Ankara-Bakü ilişkileri

“tek millet, iki devlet” sloganının içinde her geçen gün daha da gerçekçi şekilde doldurulmasını sağladı. Böyle bir dış politika vizyonunun MHP’nin Cumhuriyet İttifakı’na daha sıkı sarılmasında etkili olduğu görüldü.

Cumhuriyet İttifakı bir koalisyon gibi de hareket etmedi. MHP, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın politikalarına neredeyse tamamen destek verirken bakanlık gibi bir talepte bulunmadı. Millet İttifakı ise daha işbaşına gelmeden muhtemel bir seçim zaferi sonrasında bakanlıkları paylaşma pazarlıklarına girişti. MHP’nin bu tavrı hem bizzat kendisi hem de AK Parti iktidarı açısından bir avantaj sağladı. AK Parti kendi icraatlarında geniş bir hareket zemini bulurken kararlarını pazarlıklar ekseninde değil kendi politikalarının istikameti doğrultusunda aldı. Elbette bu süreçte MHP’nin hassasiyetleri de büyük oranda gözetildi. Gerek söylem bazında gerekse uygulamada MHP ile ters düşmeyecek adımlar atıldı veya bilgi paylaşımında bulunuldu. Ancak nihai kararı her durumda Cumhurbaşkanı Erdoğan verdi. Bu durumun MHP açısından da bir avantaj sağladığı söylenebilir. Böylece MHP, hükümetin politikalarının doğrudan sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalmadı. Ancak pragmatik bir zeminde de hareket etmedi ve kendisine siyasi açıdan fayda sağlama ihtimali bulursa bile yapıcı bir dil kullanarak hükümetin politikalarını sert şekilde eleştirmede. Buna karşılık AK Parti de karar alma süreçlerinde MHP’nin hassasiyetlerini gözetti. Daha açık bir ifadeyle MHP tarafından olumlu karşılanmayacak söylem ve uygulamalardan büyük ölçüde kaçındı. Belirli konularda ise MHP lideri Devlet Bahçeli’ye önceden bilgi verilmesine özen gösterildi. Özellikle seçimler yaklaştıkça Erdoğan ve Bahçeli’nin neredeyse her hafta düzenli şekilde görüşmelerinin bu sürecin en önemli parçalarından biri olduğu söylenebilir. Böylece temel politikalar karşısında birlik görüntüsü verildi. İktidar tarafından gündeme getirilecek yasal düzenlemeler önceden MHP ile istişare edildiği için komisyon veya Genel Kurul aşamasında bir görüş farklılığının çıkması da engellendi.

Cumhuriyet İttifakı, cumhurbaşkanı seçimi sürecinde Erdoğan’ın adaylığı üzerine kuruldu. AK Parti için bu durumun zaten tartışmaya kapalı bir alan olduğu açıktır. MHP de Erdoğan’ın adaylığı konusunda açık bir tavır sergiledi. Hatta MHP nispeten erken bir dönemde “Aday belli, Karar Net” şeklinde bir slogan kullanarak Erdoğan’a tam destek verdi. Bunun yanında muhalefet partilerinin ülke sorunlarına bakışı MHP tarafından ciddi şekilde eleştirildi. Buradan hareketle MHP’nin iç ve dış politikada izlenen politikaları kabullendiği ve kendisini adeta uygulama sürecinin bir parçası olarak gördüğü söylenebilir. Daha açık bir ifadeyle MHP belirli dönemlerde karşılaşılan konjonktürel sorunları kendi seçmen

tabanını genişletmek için bir fırsat olarak görmedi. Tam tersine Bahçeli en kritik konularda Erdoğan'a desteğinin tam olduğunu açıkladı. Böylece partinin değişik kademelerinden yükselebilecek aykırı seslerin önünü en başta kesti.

Millet İttifakı ortaklarının ülkenin temel sorunları karşısında ortak bir dil geliştirememelerine karşın Cumhuriyet İttifakı'nın ortak bir perspektife sahip olması ciddi bir avantaj şeklinde belirdi. Millet İttifakı, Suriye iç savaşı, sığınmacı sorunu, terörle mücadele, İslam ülkeleri ve Batı ile ilişkiler gibi çok sayıda başlıkta ortağı durumunda olan partilerin görüş farklılıklarından dolayı açık bir tavır almaktan kaçındı. Buna karşılık Cumhuriyet İttifakı ise ülkeyi ilgilendiren politik başlıklarında ortak bir tavır sergiledi. Hatta Bahçeli ülke gündemindeki en tartışmalı konularda bile Erdoğan'a destek verdi. Mesela enflasyonla mücadele ve döviz kurlarının yükselişi sürecinde Erdoğan'ın hiçbir şart altında faiz artırmayacağı yönündeki açıklaması Bahçeli'den destek buldu. Bahçeli "Türkiye faiz kamburundan kurtulmalıdır. Ülkemiz dünyada faiz oranının yüksekliği açısından Avrupa'nın zirvesindedir. Bize göre hükümetin faiz politikası doğrudur" ifadeleriyle hükümetin faiz konusundaki yaklaşımını onayladığını gösterdi.²³ Oysa muhalefet, Cumhuriyet İttifakı'nda bir çatlak oluşması yönündeki beklentisini büyük ölçüde bu konuya bağlamıştı. Seçim sürecinde de Bahçeli, ekonomi politikaları konusunda hükümete verdiği desteği yeniden ortaya koydu.²⁴

23 "Bahçeli: Hükümetin İzlediği Ekonomi Politikası Doğrudur", DHA, 23 Kasım 2021; Söz konusu konuşmanın tam metni için bkz. "Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, TBMM Grup Toplantısında Yapmış Oldukları Konuşma Metni. 23 Kasım 2021", MHP, https://www.mhp.org.tr/htmldocs/mhp/4912/mhp/Milliyetci_Hareket_Partisi_Genel_Baskani_Sayin_Devlet_BAHCELI_nin_TBMM_Grup_Toplantisinde_yapmis_olduklari_konusma_metni_23.html, (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2023).

24 "Hiç kimse merak etmesin, enflasyon çıktığı gibi inecektir, hayat pahalılığı son bulacaktır. Tek çare Cumhuriyet İttifakı'dır. Çağrımız birliğe ve kardeşliğedir." Bkz. "Bahçeli'den Enflasyon ve Hayat Pahalılığı Açıklaması", Mynet, 25 Nisan 2023, <https://www.mynet.com/bahceli-den-enflasyon-ve-hayat-pahaliligi-aciklamasi-110107118449>, (Erişim tarihi: 9 Mayıs 2023).

2023 SEÇİMLERİNE GİDERKEN CUMHUR İTTİFAKI

2023 seçimleri yaklaşırken Cumhuriyet İttifakı'nın birlikte hareket etmeyi sürdüreceği biliniyordu. Bu süreçte iş birliğinin kapsamının belirlenmesi yönünde tartışmalar yaşandı. Seçimlere her iki partinin uzlaşmasıyla hazırlanacak ortak listeye girilmesi ya da partilerin kendi listeleriyle yarışa katılması iki ayrı seçenek olarak beliriyordu. Bunun yanında her iki yöntemin de eş zamanlı kullanılması yani yalnızca belirli illerde ortak liste çıkarılması söz konusu olabilecekti. 2022'deki yasal düzenlemeler partilerin baraj sorununu aşma dışında ittifaktan elde edecekleri faydaları da önemli ölçüde kaldırdı. Bu düzenlemeler artık oyların birleştirilmesi uygulamasından vazgeçilmesi ve aynı seçim çevrelerinde ittifak ortaklarının aynı zamanda rakip olarak belirmesi sonucunu doğurdu. Dolayısıyla rekabetten çıkılması için ortak liste hazırlanması üzerinde duruldu. Ancak MHP Genel Başkanı Bahçeli bu yöndeki tekliflere kapıyı kapattı ve partisinin kendi adına seçime gireceğini açıkladı.

En baştan itibaren AK Parti, MHP ve BBP'nin ittifak üyeleri olarak 2023 seçimlerinde iş birliklerini sürdürecekleri açıklanmıştı. Seçimler yaklaştıkça ittifaka diğer bazı partilerin katılması gündeme geldi. Nihai karar ise milletvekili aday listelerinin tesliminden kısa bir süre önce verildi. YRP ve DSP ittifakın yeni üyeleri oldular. Bu kapsamda YRP Genel Başkanı Fatih Erbakan cumhurbaşkanı adaylığından çekilerek Erdoğan'ı desteklediğini açıkladı.²⁵ YRP'nin katılmasıyla Cumhuriyet İttifakı'nın Milli Görüş çizgisinin tam anlamıyla desteğini alacağı şek-

25 "Yeniden Refah Partisi Cumhuriyet İttifakı'nda (Fatih Erbakan Adaylıktan Çekildi)", NTV, 24 Mart 2023.

linde muhafazakar seçmen nezdindeki karşılığının arttığı görüldü.²⁶ Aynı durum YRP'ye de Millet İttifakı'nın içinde yer alması nedeniyle geleneksel seçmen tabanını kaybeden SP'ye karşı alan kazanma açısından avantaj sağladı.

Özellikle listelerin YSK'ya teslim süreci yaklaşırken AK Parti ve MHP'nin ortak liste çıkarmasının daha çok milletvekili kazanılmasını sağlayacağı yönünde yorumlar yapıldı. Hatta AK Parti'nin MHP'ye bu konuda öneri götürdüğü yönünde bazı haberlere de rastlandı.²⁷ Nitekim CHP ile İYİ Parti normalde kendi çatıları altında seçimlere girmelerine rağmen bazı illerde ortak liste çıkardılar. Buna karşılık AK Parti ve MHP ise seçimlere ayrı listelerle girme yönünde bir tercihte bulundu. Hatta ülke genelinde olmasa bile en azından az sayıda milletvekili çıkarılan yerlerdeki adayların ortak belirlenmesi gibi bir yol da izlenmedi. İttifakın diğer ortakları BBP ve YRP'nin tercihleri de aynı doğrultuda oldu. DSP'den Genel Başkan Önder Aksakal başta olmak üzere üç isim AK Parti listelerine girdi.²⁸ Cumhuriyet İttifakı'na katılmasa da Erdoğan'ı destekleyen HÜDA PAR'dan bazı isimler ise AK Parti tarafından aday gösterildi.²⁹ Ancak MHP'nin koyduğu rezervin de etkisiyle HÜDA PAR, Cumhuriyet İttifakı'nın resmi ortakları arasında yer almadı. Bu bağlamda YSK'ya teslim edilen protokolde HÜDA PAR'ın bulunmadığı dikkat çekti.

26 Burhanettin Duran, "İttifakların Hali ve Geleceği", *Sabah*, 28 Mart 2023.

27 "Nefes Nefese Ortak Liste Diploması", *Hürriyet*, 7 Nisan 2023.

28 "Son Dakika Sürprizi! Yeniden Refah da Cumhuriyet İttifakı'nda", *Hürriyet*, 25 Mart 2023.

29 "HÜDA PAR'lı 4 İsim AK Parti Milletvekili Listesinde Yer Aldı", *Yeni Şafak*, 10 Nisan 2023.

CUMHUR İTTİFAKI PROTOKOLÜ³⁰

(KURULUŞU; İLKELERİ VE VİZYONU)

Cumhur İttifakı, 15 Temmuz 2016'da FETÖ'nün teşebbüs ettiği hain darbe ve işgal hareketi sonrasında, Türkiye'nin maruz kaldığı saldırılara karşı yerli ve milli bir duruşun doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 15 Temmuz 2016, ülkemiz için her bakımdan dönüm noktası ve yeni bir başlangıç olmuştur. 7 Ağustos 2016'da Yenikapı'da ortaya çıkan "milli mutabakat", 16 Nisan 2017 Halkoylamasında milletin iradesiyle kabul edilen hükümet sistemi değişikliğiyle perçinlenerek "milli şuura" dönüşmüş, 24 Haziran 2018 seçimleri öncesinde kurulan Cumhuriyet İttifakı'yla da milli bekayı esas alan "ahlaki ve siyasi uzlaşma" ile somutlaşmıştır.

TARİHİ NİTELİKLİ POZİTİF ADIMLAR

24 Haziran 2018 seçimi Cumhuriyet İttifakının zaferi ile sonuçlanmış, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin ilk Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan 9 Temmuz 2018'de TBMM'de yemin etmesiyle fiilen ve hukuken Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi dönemi başlamıştır.

Cumhuriyet İttifakı birlikteliğinde TBMM'nin 27. Döneminde ülkemize ve milletimize önemli hizmetler yapılmış, küresel ölçekte yaşanan sıkıntılara, etrafımızdaki ateş çemberine rağmen Türkiye birçok bakımdan pozitif yönlü ayrılan ülkelere birisi olmuştur.

Cumhuriyet İttifakı birlikteliğinde, yılların beklentisi olan Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi ibadete açılması, Karabağ'ın Ermenistan işgalinden kurtarılması, Kıbrıs'ta kalıcı Barış'ın açılması gibi tarihi nitelikli adımlar atılmıştır.

DEVLETİN BEKASI VE MİLLETİN REFAHINI TEMİN

Türkiye'nin zenginliğine önemli katkı sağlayacak büyük ölçekli ulaştırma ve enerji projeleri gerçekleştirilmiş, Karadeniz'de keşfedilen doğalgaz milletin buluşturulmak üzeredir. Covid-19 salgınıyla dünyanın gıpta ettiği bir mücadele yürütülmüş, Türkiye diplomasinin merkezi olmuş, savunma sanayinde ve terörle mücadelede destan yazılmıştır. Devletin bekası ve milletin refahını temine yönelik politikalar uygulanmış, toplum kesimlerinin beklentisi olan birçok yapısal düzenleme gerçekleştirilmiştir.

ÖNCELİĞİMİZ DEPREMİN YARALARINI SARMAK

Türkiye 6 Şubat 2023'te Dünya'nın en büyük depremlerinden birisi ile karşılaşmıştır. Kahramanmaraş merkezli asrın felaketi depremler, binlerce vatandaşımızın hayatını kaybetmesine sebep olurken on bir ilimizi kapsayan geniş bir alanda büyük bir yıkıma sebep olmuştur.

Devletimiz tüm kurumlarıyla deprem anından itibaren bölgededir. Tüm ihtiyaçlar karşılanmaktadır. En önemli ihtiyaç olan kalıcı konutların yapımına hemen başlanmış ve bir yıl içinde de hak sahiplerine teslim edilecektir.

30 "YSK'ya Sunulan Cumhuriyet İttifakı Protokolü", TRT Haber, 26 Mart 2023.

Cumhur İttifakı olarak bu seçime girerken önceliğimiz depremin yaralarını sar-mak, yeniden imar ve ihya sürecini tamamlamaktır.

Eş zamanlı olarak da tüm afetlere karşı risk yönetimi ve afet yönetimine ilişkin gerekli tedbirleri almak, bu kapsamda mevzuat eksikliğini gidermek, teknolojik, be-şeri ve kurumsal kapasiteyi artırmak kararlılığımızdır.

Cumhur İttifakı haklının güvencesi doğrunun tarafı olmaya, temel hak ve hür-riyetlerin eksiksiz yaşanmasının, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü-nün teminatı olmaya devam edecektir.

LİDER ÜLKE TÜRKİYE’NİN İNŞASI

“Cumhur İttifakı” sadece bir seçim ittifakı olmayıp, Türkiye’ye yönelik iç ve dış kaynaklı hasmane girişimler karşısında, milli ve ahlaki bir duruş ve bu çerçevede sürdürülecek tarihi bir birlikteliktir. Cumhur İttifakı, Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün “muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkma” he-defini yakalama azmi ile milli ve üniter bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti-ni ve Türk Milletini ilelebet yaşatma iradesidir.

Cumhur İttifakı; Türkiye’nin istiklalini ve istikbalini her şeyin üstünde tutan bir anlayışla güçlü ve istikrarlı bir parlamento yapısının oluşturulması, gelecek beş yıl içinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin başta yeni bir Anayasa yapımı olmak üzere bütün kurum ve kurallarıyla yerleşmesini temin etmeyi hedeflemekte, Türki-ye’nin yükselişini sürdürerek küresel güç ve ‘Lider Ülke’ olmasını esas almaktadır.

2053 VE 2071 VİZYONU

İttifakımız, dünya barışının ve adaletinin teminatı, İslam aleminin ve bütün mazlum milletlerin yegane ümidi olan Türkiye’yi küresel bir güç haline getirecek, 2053 ve 2071 vizyonunun alt yapısını adım adım inşa edecektir.

Cumhur İttifakı, Cumhuriyetimizin yeni yüzyılında; güçlü, etkili ve küresel den-gelerin belirleyicisi olan bir Türkiye hedefinin de rotasını çizmektedir. “İnsanı yaşat ki, devlet yaşasın” anlayışı ile Türkiye için toplumsal mutabakat sağlayacak değ-erlerin inşasının temeli, “Türkiye Yüzyılı” vizyonumuzdur.

YÜZYILIN GÜCÜ TÜRKİYE

İnaniyoruz ki 14 Mayıs’ta milletimiz tercihini; Türkiye’nin yükselişi için başla-tılan atılımların devamından, insan merkezli politikalardan, ülkemizi küresel güç haline getirme ve yüzyılı “Türkiye Yüzyılı” yapmak iradesinden yana kullanacaktır. Milli politikalarla lider ülke Türkiye’nin inşası için hasbi duygularla kurulmuş Cum-hur İttifakı’na desteğini sürdürecektir.

Cumhur İttifakı, gücünü, azmini ve kararlılığını aziz milletimizden almakta-dır. Cumhur İttifakı’nın yolu açık, Türkiye’nin ufku aydınlıktır. İnşallah Yüzyıl Türki-ye’nindir, yüzyılın gücü Türkiye’dir. Milletimizin sağduyusuna inanıyor, ferasetine güveniyoruz.

Gayret bizden, Tefvik Allah’tandır.

Cumhur İttifakı'nın YSK'ya sunduğu iş birliği protokolünün bir gelecek perspektifi içerdiği görülmektedir. Protokolde AK Parti tarafından 28 Ekim 2022'de Ankara'da büyük bir toplantıyla tanıtımı yapılan "Türkiye Yüzyılı" projesinden bahsedilmesi de dikkat çekicidir. Bu bağlamda protokolde milli politikalar aracılığıyla lider ülke Türkiye hedefine ulaşılması üzerinde durulmuştur. Diğer taraftan ittifakın ortağı durumundaki partiler kendi seçim beyannamelerini ayrı ayrı açıklamıştır. Seçim kampanyaları da partiler tarafından müstakil olarak yürütülmüştür. Buna karşılık belirli toplantılar ve mitingler ortak yapılmıştır. Özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın farklı illerde gerçekleştirdiği toplu açılış törenlerine ittifak ortağı diğer partilerin genel başkanları da katılarak konuşmalar yapmıştır. Millet İttifakı pek çok konuda ortak bir ses çıkaramazken Cumhur İttifakı büyük oranda birlikte hareket etme becerisi göstermiştir.

SONUÇ YERİNE: CUMHUR İTTİFAKI'NIN GELECEĞİ

Cumhur İttifakı'nın ana ortakları AK Parti ve MHP ilk baştan itibaren sorunsuz bir birliktelik sergiledi. 14 Mayıs seçimlerine giderken de herhangi bir kriz çıkmasına izin verilmedi. Bu bakımdan sürekli iç tartışmalarla boğuşan Millet İttifakı karşısında Cumhur İttifakı'nın yekpare bir görünüm sergilediği görüldü. Bu görüntünün ortaya çıkmasını sağlayan en önemli etmenin seçmene de aktarılan sahicilik duygusu olduğu söylenebilir. Cumhur İttifakı gündelik çıkarlar doğrultusunda hareket eden ve daha iyi bir pazarlık payı bulduğunda farklı bir yöne gitme potansiyeli taşıyan bir yaklaşım sergilemedi. Süreci destekleyen bir diğer unsur AK Parti ile MHP'nin Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi üzerinde tam bir mutabakat içinde olmalarıdır. Millet İttifakı'nın "güçlendirilmiş parlamenter sistem"e geçiş yönündeki vaatlerine rağmen gerek Erdoğan gerekse Bahçeli mevcut sistemden taviz verilmemesi gerektiğinin altını kalınca çizdiler. Dolayısıyla her iki partiden birinin sisteme yönelik görüşleri değişmediği sürece ittifakın süreceği söylenebilir. Ancak tek etmenin bu olmadığı da açıktır. AK Parti'nin izlediği temel politikalar ve gelecek perspektifi MHP'ye de hitap ettiği sürece iş birliğinin sürmesi beklenebilir.

14 Mayıs'ta Cumhur İttifakı ortakları açısından belirecek parti tercihlerinin cumhurbaşkanı seçimine de yansıtacağı tahmin edilebilir. Bu bağlamda ittifakın milletvekili seçimlerinde aldıkları oy oranı, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın toplam oyuna oldukça yakın bir düzeyde seyredecektir. Seçimlerin ikinci tura kalması halinde Erdoğan'ın oy oranında bir artış görülmesi beklenebilir. Daha açık ifade

etmek gerekirse ilk turda belirli nedenlerle Erdoğan'a oy vermeyen veya sandığa gitmeyen Cumhur İttifakı seçmenleri ikinci turda tercihlerini Erdoğan'a yöneltecektir. Ancak ikinci tura gerek kalmadan Erdoğan'ın ilk turda seçimleri bir kez daha kazanması muhtemeldir. Millet İttifakı'nın kendi içindeki uyumsuzluk, terörle mücadele konusundaki kuşkulu tutum ve yönetim pratiklerindeki belirsizlik kararsız olduğunu belirten seçmenin son kertede Erdoğan'a yönelmesi yönünde etki doğuracaktır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yeniden kazanması halinde Cumhur İttifakı ortakları arasındaki iş birliğinin gelişerek süreceği anlaşıyor. Hem Türkiye'nin uluslararası iddiaları hem de küresel gelişmelerin ittifak çerçevesinin daha da güçleneceği yönünde işaretler verdiği söylenebilir. Dünyada giderek yükselen güvenlikçi politikalar ve aynı istikamette Türkiye'de devletin bekasına yönelik söylemin güçlenmesi Cumhur İttifakı'nın önümüzdeki süreçte konumunu tahkim edeceğini işaret ediyor. Bu nedenle Cumhur İttifakı, Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına gireceğimiz önümüzdeki dönemde Türk siyaseti üzerindeki etkisini koruyacaktır.

14 MAYIS SEÇİMLERİNE DOĞRU CUMHUR İTTİFAKI

HAMİT EMRAH BERİŞ

Bu raporda Cumhur İttifakı; Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş süreci, 2018 seçimleri ve 2019 yerel seçimleri ekseninde ele alınmakta ve 2023 seçimlerine yönelik bir projeksiyon sunulmaktadır. Raporda Cumhur İttifakı'nın adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın ilk turda seçimi kazanma ihtimalinin yüksek olduğu öngörülmektedir. Bu bağlamda 14 Mayıs'ta Cumhur İttifakı ortakları açısından belirecek parti tercihlerinin de cumhurbaşkanı seçimine yansımaları olacağı düşünülmektedir. Cumhur İttifakı'nın milletvekili seçimlerinde aldığı oy oranının, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın toplam oyuna oldukça yakın bir düzeyde seyretmesi beklenmektedir. Millet İttifakı'nın kendi içindeki uyumsuzluk, terörle mücadele konusundaki kuşkulu tutum ve yönetim pratiklerindeki belirsizliğin kararsız seçmenin son kerte Erdoğan'a yönelmesi yönünde etki doğuracağı tahmin edilmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yeniden kazanması halinde ise Cumhur İttifakı ortakları arasındaki iş birliğinin gelişerek süreceği anlaşılmaktadır. Böylesi bir düzlemde hem Türkiye'nin uluslararası iddiaları hem de küresel gelişmelerin ittifak çerçevesinin daha da güçleneceği yönünde işaretler verdiği söylenebilir. Dünyada giderek yükselen güvenlikçi politikalar ve aynı istikamette Türkiye'de devletin bekasına yönelik söylemin güçlenmesi Cumhur İttifakı'nın önümüzdeki süreçte konumunu tahkim edeceğini işaret etmektedir. Bu nedenle Cumhur İttifakı, Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına gireceğimiz önümüzdeki dönemde Türk siyaseti üzerindeki etkisini koruyacaktır.